

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงาน และปัญหาของการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามโครงการการบริหารหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพอิสระ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามโครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพอิสระ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามโครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพอิสระ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษาในโครงการ ปีการศึกษา 2530 ตามรายชื่อโรงเรียนที่แนบท้ายคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 398/2530 จำนวน 17 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือ

1.1	ผู้บริหาร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา	17 คน
	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ	17 คน
1.2	ครูอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการปฏิบัติงานอาชีพ	61 คน

1.3	นักเรียนแผนการเรียน เพื่อประกอบอาชีพ	270 คน
	รวมประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้	365 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพการดำเนินงาน และปัญหาจากการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามโครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพ อีสระ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบสำรวจ รายการ และแบบปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมด้วยตนเอง พร้อมทั้งให้บริการทางไปรษณีย์ ด้วย โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบไปทั้งสิ้น 394 ฉบับ และได้รับคืนมาครบทุกฉบับ แต่มีความสมบูรณ์และใช้วิเคราะห์ได้เพียง 365 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.64 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ โดยใช้ค่าร้อยละ พร้อมทั้งเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน และปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามโครงการฯ วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ พร้อมทั้งเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปรากฏว่าผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 51-55 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งมากกว่า 20 ปี

ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 36-40 ปี
วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง 5-10 ปี

ครูอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการปฏิบัติงานอาชีพส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ
ระหว่าง 31-35 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ประสบการณ์ในการสอน 11-15 ปี

การเข้าร่วมการประชุม/สัมมนาเกี่ยวกับโครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อประกอบอาชีพอิสระ ของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และ
อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการปฏิบัติงานอาชีพส่วนใหญ่เข้าร่วมการประชุม/สัมมนา 2 ครั้ง

นักเรียนที่เลือกแผนการเรียน เพื่อประกอบอาชีพอิสระส่วนใหญ่เป็นเพศชาย
มีอายุระหว่าง 17-19 ปี ไม่เคยเข้าร่วมการสัมมนาโครงการปฏิบัติงานอาชีพอิสระ ของกรม
วิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เลือกเรียนแผนการเรียนอาชีพอิสระด้วยความสมัครใจของ
ตนเอง อาชีพอิสระที่นักเรียนเลือกเรียน คือการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงโคนม ไก่กระทง
ไก่เนื้อ สุกรพันธุ์เนื้อ เป็นต้น ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการนักเรียนคิดจะเลือกศึกษาต่อ
ในระดับมหาวิทยาลัยที่ตรงกับสาขาแผนการเรียนอาชีพอิสระของตน

2. สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามโครงการการบริหารหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพอิสระ

2.1 การเตรียมการ มีวิธีการเตรียมการดังนี้

ด้านอาชีพอิสระที่โรงเรียนส่วนใหญ่เปิดสอน ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ เช่น
เลี้ยงโคนม ไก่กระทง ไก่เนื้อ สุกรพันธุ์เนื้อ

ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการ โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกแห่งมีการจัดตั้ง
เป็นคณะกรรมการปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ อาจารย์แนะแนว การแต่งตั้งคณะกรรมการใช้วิธีการแต่งตั้งตาม
ความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน โดยพิจารณาเกณฑ์การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการอาชีพ
อิสระ แล้วคณะกรรมการจึงมอบหมายให้อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน
และเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มนักเรียนในโครงการปฏิบัติงานอาชีพ

ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการฯ เพื่อประกอบอาชีพอิสระ มีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ในระยะการดำเนินโครงการ เป็นส่วนใหญ่และก่อนการดำเนินโครงการ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนเข้าใจในสิทธิและประโยชน์ที่พึงได้รับจากการเข้าร่วมโครงการฯ โดยรูปแบบและวิธีการดำเนินงานของการประชาสัมพันธ์ โครงการส่วนใหญ่จัดประชุมชี้แจงแก่ผู้ปกครอง นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนให้เข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินงาน และประโยชน์ที่จะได้รับในการเข้าร่วมโครงการฯ พร้อมทั้งครูเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ รายละเอียดการดำเนินงานโครงการฯ ก่อนนักเรียนเข้าร่วมโครงการฯ และจัดจำหน่ายผลผลิตของโครงการฯ เสนอข่าวสารในงานนิทรรศการต่าง ๆ

ด้านวิธีการสอนเขียนโครงการ วิธีการขออนุมัติ มีการวางแผนการดำเนินงานในด้านการเขียนโครงการโดยบุคลากรในโรงเรียนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินงาน รวมทั้งจัดทำเอกสารคู่มือการเขียนโครงการพร้อมตัวอย่างประกอบอย่างชัดเจน ส่วนอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการฯ ศึกษาเอกสารคู่มือการเขียนโครงการที่โรงเรียนจัดทำและศึกษาคู่มือปฏิบัติงานโครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระของกรมวิชาการ ให้คำปรึกษาหารือรายละเอียดการเขียนโครงการทุกขั้นตอนแก่นักเรียน รวมทั้งให้ข้อมูลทางอาชีพซึ่งนักเรียนมีแนวทางจะดำเนินการบรรลุได้ และร่วมกำหนดเกณฑ์การพิจารณาโครงการปฏิบัติงานอาชีพ นักเรียนส่วนใหญ่มีการเตรียมการเขียนโครงการปฏิบัติงานอาชีพที่มีแนวทางดำเนินงานได้ โดยปรึกษาหารือกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง และผู้อำนวยการอาชีพอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาขออนุมัติโครงการของคณะกรรมการปฏิบัติการ จะคำนึงถึงที่ปรึกษาโครงการ เงินทุน ระยะเวลา การใช้เทคนิค วิทยาการ การจัดการทางอาชีพ

ด้านการให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเพื่อนักเรียนจะเลือกปฏิบัติระหว่างเรียนได้ โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีวิธีดำเนินงานให้นักเรียนสำรวจความพร้อมในการประกอบอาชีพของตนเอง เกี่ยวกับความรู้ เงินทุน ผู้ร่วมงาน สถานประกอบการ วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบ โดยครูที่ปรึกษาโครงการ เสนอแนะแนวทางโครงการอาชีพให้นักเรียนโดยตรง และแหล่งที่มีบริการด้านอาชีพ

ด้านการจัดทำปฏิทินปฏิบัติการ เพื่อให้โครงการปฏิบัติงานอาชีพได้ผลดี โรงเรียนทุกแห่งดำเนินการจัดทำปฏิทินกำหนด เวลาที่นักเรียนจะ เสนอโครงการปฏิบัติงานอาชีพ ที่มีแนวทาง เป็นไปได้เพื่อขออนุมัติ โดยมอบหมายให้คณะกรรมการปฏิบัติการพิจารณา อาจารย์ ที่ปรึกษาโครงการ เป็นผู้จัดทำปฏิทินปฏิบัติการ แต่มีการเตรียมการในการจัดทำปฏิทินกำหนดการ ประชุมสัมมนาผลการประกอบอาชีพของนักเรียนน้อยมาก

2.2 การดำเนินงาน มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

ด้านการจัดแผนการเรียนอาชีพอิสระ โรงเรียนมัธยมศึกษากำหนด เกณฑ์ ในการจัดแผนการเรียนอาชีพอิสระ โดยพิจารณาการจัดตามความพร้อมของบุคลากร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ อีกทั้งจัดตามแนวปฏิบัติการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบ อาชีพอิสระ ของกรมวิชาการ พ.ศ. 2530 ทั้งนี้โรงเรียนทุกแห่งจะมีแนวการจัดแผนการเรียนการสอนอาชีพอิสระ การจัดคาบเวลาเรียนวิชาพื้นฐาน วิชาอาชีพ วิชาเลือก เป็นไป ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 วิชาชีพตามหลักสูตร ปวช. และหรือ รายวิชาอาชีพ (เพิ่มเติม) ในหลักสูตรมัธยมศึกษา และรายวิชาอาชีพอิสระในแต่ละ ภาคเรียนอยู่ในดุลยพินิจของโรงเรียน นอกจากนี้การจัดรายวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ พิจารณา จากวิชาชีพตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2524 ที่เกิดประโยชน์ ต่อการปฏิบัติงาน และเลือกรายวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพจากหลาย ๆ สาขาที่เกิดประโยชน์ต่อการ ปฏิบัติงานตามโครงการฯ ส่วนการจัดวิชาเลือกตามแผนการเรียนและวิชาเลือกเสรี มีการจัด แผนการเรียนขึ้นเอง โดยกำหนดรายวิชาจากเอกสารหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 และเอกสารคู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับนโยบายของคณะกรรมการปฏิบัติการ โดยผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และครูอาจารย์ ที่ปรึกษาโครงการ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดวิชาเลือก จัดรายวิชาที่จะเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อ และหรือรายวิชาที่ให้ความรู้ ประสบการณ์ในงานอาชีพ ส่วนผู้บริหารให้คำปรึกษาแนะนำ เกี่ยวกับการ เปิดสอนวิชาอาชีพที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุดและส่ง เสริมบุคลากร เข้ารับการอบรมด้านวิชาชีพ

ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้คำปรึกษาช่วยเหลือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ปรากฏว่าโรงเรียนทุกแห่งมีการจัดบริการวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และการจัดหาตลาด รวมทั้งการเชิญวิทยากรจากบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในอาชีพมาให้ความรู้เรื่องการตลาดและการจัดการแก่นักเรียน ตลอดจนอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการและนักเรียนมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการทุกสัปดาห์ อีกทั้งพาไปศึกษาดูงานอาชีพทั้งภายในท้องถิ่นและภายนอกท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาอาชีพ เข้ารับการอบรมทางด้านอาชีพ ได้ฝึกทักษะอาชีพ และทักษะการจัดการให้นักเรียน และให้ความสะดวกในการติดต่อด้านต่าง ๆ เช่น แหล่ง วิทยากร สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระ และบุคคลภายนอกสถานที่ ให้กับนักเรียนที่เสนอโครงการปฏิบัติงานอาชีพมีการรวมทุน และนำเอาสินค้ามาบริการจำหน่ายแก่ครู อาจารย์และนักเรียน ส่วนการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ส่วนใหญ่จะให้ผู้ที่รับผิดชอบ รายงานผลในระยะ เวลา ตามที่กำหนดและประเมินผลจากการปฏิบัติงานของบุคคลที่เกี่ยวข้องในโครงการฯ

ด้านการเขียนโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน ส่วนใหญ่นักเรียนจะศึกษาข้อมูลทางอาชีพก่อนการเขียนโครงการ และวางแผนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องโครงการทุกคน เพื่อลงมือเขียนโครงการ จัดหาผู้ปฏิบัติงานหรือเพื่อนร่วมงานแบ่งความรับผิดชอบ และเป็นเจ้าของกิจการ ทั้งนี้ นักเรียนจะปรึกษาหารือกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง และผู้อำนวยการอาชีพอย่างใกล้ชิด เพื่อให้โครงการปฏิบัติงานอาชีพบรรลุตามวัตถุประสงค์

ด้านการปฏิบัติงานของนักเรียนตามขั้นตอนในโครงการที่ได้รับอนุมัติ ส่วนใหญ่นักเรียนจะลงทุนและจัดหาในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ และการแบ่งความรับผิดชอบ ฝึกทักษะทางอาชีพขณะเรียนภาคปฏิบัติและรวบรวมผลงาน หาข้อมูลเกี่ยวกับสถานะ การตลาดและช่องทางในการจำหน่าย มีการรวมทุนของกลุ่มนักเรียนที่เสนอโครงการปฏิบัติงาน อาชีพอิสระ ส่วนการสัมมนาหรือวิเคราะห์โครงการอาชีพ โรงเรียนจะดำเนินงานโดยให้โอกาสนักเรียนฝึกงานอาชีพที่ตนถนัด และเจ้าของธุรกิจให้คำแนะนำ และอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการพานักเรียนไปเยี่ยมชมและศึกษาดูงานประกอบธุรกิจแต่ละประเภท ดังนั้นจึงมีการจัดให้นักเรียนออกไปฝึกงานในสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน ซึ่งมีการจัดให้นักเรียนฝึกงานในวันที่มีการเรียนตามปกติเพียงครั้งวัน ทั้งนี้ผู้มีส่วนร่วมกับนักเรียนในการลงมือปฏิบัติงานและการ

ติดตามผล คืออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการปฏิบัติงานอาชีพ

ด้านการประเมินผลการจัดแผนการเรียน เพื่อประกอบอาชีพอิสระ

โรงเรียนทุกแห่งมีการดำเนินงานให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการปฏิบัติงาน โดยจัดประชุมชี้แจงขั้นตอน วิธีการประเมินผลแก่ครูอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการฯ ซึ่งผู้รับผิดชอบในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติและเกณฑ์การประเมินผล คือ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ ทั้งนี้อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการจะประเมินโครงการฯ ทั้งด้านการเรียนและด้านการปฏิบัติ โดยสังเกตและตรวจผลงานการปฏิบัติงานตามโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน ส่วนการติดตามและประเมินผลโครงการฯ มีวิธีการประเมินจากการสังเกตด้านจิตพิสัย การปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียนหลังจากสิ้นสุดการปฏิบัติงานโครงการฯ ทั้งประเมินจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ

๓. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามโครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพอิสระ

ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการ ปัญหาที่พบได้แก่ คณะกรรมการขาดความพร้อมและความร่วมมือตลอดจนความกระตือรือร้นในการทำงาน

ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการฯ เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ปัญหาที่พบได้แก่ ณาจารย์ ผู้ปกครองและนักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินโครงการและผลประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการ

ด้านการเตรียมวิธีการสอน เขียนโครงการ วิธีการขออนุมัติโครงการ ปัญหาที่พบได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนโครงการ ขาดความร่วมมือการประสานงาน ความกระตือรือร้นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดของข้อมูลในการร่วมประชุมปฏิบัติการวิธีการเขียนโครงการยังไม่เพียงพอ บุคลากรและผู้อำนวยการมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพไม่เพียงพอ การมีส่วนร่วมของนักเรียนภายในกลุ่มที่ร่วมเขียนโครงการไม่ดีเท่าที่ควร นักเรียนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการเขียนโครงการ ขณะเดียวกันขั้นตอนในการเขียนโครงการยังไม่ชัดเจนพอ ความไม่ชัดเจนของแต่ละขั้นตอนในการเขียนโครงการ

ด้านการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ เพื่อแนะนำสำหรับโครงการปฏิบัติงานอาชีพ ปัญหาที่พบได้แก่ ขาดความร่วมมือและความกระตือรือร้นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ข้อจำกัดในเรื่องเวลาและงบประมาณของการสำรวจตลาดแหล่งงานที่รองรับ การขาดแคลนด้านความรู้ของบุคลากร ผู้ชำนาญการทางอาชีพในท้องถิ่น ขาดประสบการณ์ในการเลือกอาชีพที่จะประกอบ ขาดความรู้ ความสามารถ เพื่อการประกอบอาชีพ

ด้านการจัดทำปฏิทินปฏิบัติการ ปัญหาที่พบได้แก่ การดำเนินงานไม่เป็นไปตามขั้นตอนวิธีการดำเนินงานและระยะเวลาที่กำหนดในปฏิทินปฏิบัติการ

ด้านการจัดแผนการเรียนอาชีพอิสระ ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน ผู้ปกครองไม่เข้าใจวิธีการจัดการเรียนการสอนและประโยชน์ที่จะได้รับในการเรียนแผนการเรียนอาชีพอิสระ นักเรียนขาดความกระตือรือร้น และความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน และโรงเรียนไม่สามารถเปิดสอนรายวิชาต่างสาขาอาชีพที่จะเกิดประโยชน์ต่อโครงการปฏิบัติงานอาชีพได้

ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้คำปรึกษาช่วยเหลือ เกี่ยวกับข้อมูลทางอาชีพ ปัญหาที่พบได้แก่ ค่านิยมของผู้ปกครอง และนักเรียนคิดว่ารับราชการดีกว่าประกอบอาชีพอิสระ นักเรียนมุ่งเน้นการศึกษาต่อทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยอาชีวศึกษา โรงเรียนไม่สามารถเปิดสอนรายวิชาอาชีพที่เป็นประโยชน์สำหรับโครงการฯ ได้อย่างกว้างขวาง

ด้านการเขียนโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนยังไม่มีแนวทางหรือวิธีการเขียนโครงการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ด้านการปฏิบัติงานของนักเรียนตามขั้นตอนในโครงการที่ได้รับอนุมัติ ส่วนใหญ่ปัญหาที่พบได้แก่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเองว่าเมื่อเรียนจบชั้น ม.6 แล้วจะไปศึกษาต่อทางสายอาชีพได้ การอำนวยความสะดวกในการพานักเรียนไปเยี่ยมชมแหล่งวิทยาคาร และระยะเวลาจำกัดในการฝึกทักษะด้านอาชีพ

ด้านการประเมินผลการจัดแผนการเรียนอาชีพอิสระ ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนจบแล้วไม่สามารถดำเนินกิจการของตนเองได้ ขาดความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และนโยบายของด้านการประเมินผลของโรงเรียนยังไม่ชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตาม
โครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพอิสระ
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการ

ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการ จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดตั้ง
คณะกรรมการปฏิบัติการ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน เป็นที่
ปรึกษาของกลุ่มนักเรียนในโครงการปฏิบัติงานอาชีพ เมื่อพิจารณาข้อมูลตามหลักการจัดตั้ง
คณะกรรมการ จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานโดยกลุ่มบุคคลหลาย ๆ คนจะสามารถสร้างประสิทธิภาพ
การทำงานได้ดี ทั้งนี้เพราะ ทุกคนมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบงานร่วมกัน ซึ่งต่างคนต่างก็ใช้
ความรู้ ความคิด ตลอดจนประสบการณ์มาพิจารณาตัดสินปัญหาหรือหาข้อยุติอย่างมีเหตุผล เพื่อ
ความสำเร็จของการดำเนินงานในส่วนที่ตนได้รับมอบหมาย ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ
กรมวิชาการ (2530) กล่าวถึงหลักการโครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
เพื่อประกอบอาชีพอิสระว่า จำเป็นต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ รับผิดชอบหน้าที่ตาม
ตำแหน่ง เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น ซึ่ง Price (1968)
มีความเชื่อว่าการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการย่อมทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมาก
กว่าองค์กรที่มีได้ดำเนินการโดยคณะกรรมการ แม้ว่าการทำงานในรูปคณะกรรมการจะช่วย
ลดความผิดพลาด และสร้างความร่วมมือ การประสานงานที่ดีในการปฏิบัติงาน แต่ก็ยังพบว่า
มีปัญหา คือ คณะกรรมการขาดความพร้อม ความร่วมมือ ตลอดจนความกระตือรือร้นในการ
ทำงาน ข้อมูลที่พบนี้สอดคล้องกับข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ
(2531ค, 2532ค) เกี่ยวกับการติดตามผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบ
อาชีพครั้งที่ 2/2531 และการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ เพื่อประกอบ
อาชีพระหว่างเรียน พบว่าครูต้องรับภาระมากในแผนอาชีพนอกเหนือการสอนตามปกติ และให้ทาง
โรงเรียนนับเวลาการปรึกษาโครงการเป็นคาบสอน อส001 ตามหลักสูตรด้วย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัย
มีความเห็นว่าอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการอาจไม่มีเวลา หรือโอกาสที่จะให้ความร่วมมือในการ
ดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ เมื่อพิจารณาจากหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาสนับสนุน
โครงการขึ้นต้นเพื่อนำเสนออนุมัติ ควบคุมดูแลการจัดการเรียนการสอน การติดตามนิเทศ และ

ประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2530) ดังนั้น การคำนึงถึงชั่วโมงสอนและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรจึงเป็น สิ่งที่น่าจะนำมาพิจารณาในการมอบหมายงาน เพราะจะเป็นผลต่อการดำเนินงานหรือมาตรฐาน ของการปฏิบัติโดยตรง นอกจากการยอมรับการมอบหมายงานของบุคลากรแล้ว ผู้บังคับบัญชา ควรให้ผู้บังคับบัญชาได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการแก้ปัญหา การเปลี่ยนแปลงค่าน โนนโยบาย ปริมาณงาน ความก้าวหน้า ตลอดจนการบริหารงานอื่น ๆ (วัฒนา สุตรสุวรรณ, 2521) อันจะเป็นปัจจัยการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างแรงจูงใจ ความกระตือ รือร้นในการทำงานอย่างดียิ่ง

ด้านประชาสัมพันธ์โครงการฯ เพื่อประกอบอาชีพอิสระ จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ระหว่างการดำเนินงานและก่อนการดำเนิน โครงการฯ เพื่อจุดมุ่งหมายให้นักเรียน เข้าใจในสิทธิและประโยชน์ที่พึงได้รับจากการ เข้าร่วม โครงการฯ ซึ่งมีรูปแบบและวิธีการดำเนินงาน โดยจัดประชุมชี้แจงแก่ผู้ปกครอง นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนให้เข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินงานและประโยชน์ที่ได้รับ จะเห็นได้ ว่าการประชาสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนได้ปฏิบัติอย่างเหมาะสมถูกต้อง ด้วยการกำหนด ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนว่า เพื่อให้ชุมชนเกิดความไว้วางใจ โรงเรียนจำเป็นต้อง เปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างเพื่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน ดังที่ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อเสนอรายงาน ให้ประชาชนทราบความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนและการจัด การศึกษา เพื่อสร้างความเชื่อถือ ศรัทธาและความเชื่อมั่น ความนิยมของประชาชนที่มีต่อ โรงเรียน เพื่อให้นักเรียน ครู ผู้ปกครองเข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์ และเหตุผลความจำเป็น ที่ต้องมีกฎระเบียบให้เข้าใจตรงกัน เพื่อปฏิบัติร่วมกัน เป็นต้น จากข้อมูลดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าการประชาสัมพันธ์ต้องมีการดำเนินงานอย่างมีแผนการและเป้าหมายของโรงเรียน เพื่อที่ จะเผยแพร่ ความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้า ของโครงการฯ ใหม่ที่เกิดจากความร่วมมือวาง โครงการจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อเป็นที่ยอมรับ ได้รับการสนับสนุน เห็นความสำคัญ ความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนในการ เข้าร่วมโครงการนั้นแก่บุคคลภายนอกในท้องถิ่น ดังที่ บุญมี เณรยอด (2527); วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527); กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2530) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การประชาสัมพันธ์หลักสูตรใหม่ เป็นสิ่งที่จะละเลย

ไม่ได้ เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ประสบผลสำเร็จ จำเป็นจึงต้องมีการเผยแพร่ ให้กลุ่มเป้าหมายของการใช้หลักสูตรทราบว่าลูกหลานของเขาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ในด้านการเรียนรู้ เจตคติ ค่านิยมและความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งการประชาสัมพันธ์อาจใช้สื่อมวลชน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือการประชุมชี้แจงร่วมกัน ฯลฯ ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ผู้รับเกิดความสนใจและติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ ควรได้รับการกลั่นกรองเป็นอย่างดี ซึ่งเสมือนเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มบุคคลผู้ทำหน้าที่อยู่ในโรงเรียนกับชุมชน หรือกับผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษา รวมทั้งองค์การหรือบุคคลภายนอกที่มีส่วนสัมพันธ์กับโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องรับใช้หรือให้บริการ (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, 2526) โดยเฉพาะครูและนักเรียนถือว่าเป็นสื่อที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์ได้ดี จากผลการวิจัยพบว่าครูเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายละเอียดการดำเนินงานโครงการ จัดจำหน่ายผลิตผลของโครงการ และเสนอข่าวสารในงานนิทรรศการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2531 ข) ได้รายงานการปฏิบัติงานประกอบอาชีพอิสระของโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย หมวดคหกรรม หมวดเกษตรกรรม และหมวดพาณิชยกรรม โรงเรียนจะแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหว แจ้งการผลิต-จำหน่าย เผยแพร่ไปยังผู้ปกครอง นักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ และเสนอข่าวสารนำผลิตผลไปจำหน่ายในงานนิทรรศการทางวิชาการ เทศกาลต่าง ๆ ระดับจังหวัดเช่นกัน ดังที่ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527) เสนอว่าการจัดนิทรรศการของนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน นอกจากจะเป็นการช่วยให้ชุมชนรู้จักและเข้าใจโรงเรียนดีขึ้นแล้วยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของนักเรียนและครูอีกด้วย แม้ว่าโรงเรียนได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างดีแล้ว ก็ยังพบว่ามีปัญหา คือ คณะอาจารย์ ผู้ปกครอง และนักเรียนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินโครงการและผลประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการฯ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าอาจเกิดจากการเตรียมความพร้อมในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีน้อยมาก หรือระยะเวลาในการดำเนินโครงการอยู่ในช่วงปลายภาคการศึกษา จึงขาดความต่อเนื่องในการประชาสัมพันธ์ และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการนี้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมวิชาการ (2528) ที่ได้ประเมินกระบวนการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 พบว่า โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์และการเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนมีน้อยมาก ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักการและจุดหมายของหลักสูตรใหม่ เมื่อพิจารณาข้อมูลดังกล่าวแสดงว่าการประชาสัมพันธ์มีความสำคัญยิ่งต่อผลสำเร็จของโครงการฯ ที่จะดำเนินไปด้วยความราบรื่น ดังที่ Sachs (1966) เสนอหลักการประชาสัมพันธ์โรงเรียนต้องมีโครงการที่เกิดจากความร่วมมือวางโครงการจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ไม่ควรจัดทำจากโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว การประชาสัมพันธ์โรงเรียนจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ขาดตอน และมีการตรวจสอบความเห็น ความต้องการของประชาชนอย่างกว้างขวางในลักษณะที่เป็นปัจจุบันและทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ถึงผลดีของการใช้หลักสูตรจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ผู้ปกครองสนใจที่จะศึกษาให้เข้าใจถึงความรู้ความสามารถ และความสนใจของนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเลือกแผนการเรียนให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถและความสนใจของตนต่อไป

ด้านวิธีการสอน เขียนโครงการ วิธีการขออนุมัติ จากผลการวิจัยพบว่าบุคลากรในโรงเรียนมีการวางแผนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินงาน จัดทำเอกสารคู่มือการเขียนโครงการ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการฯ ศึกษาเอกสารการเขียนโครงการ คู่มือปฏิบัติงาน โครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระของกรมวิชาการ เพื่อให้คำปรึกษารายละเอียดการเขียนโครงการทุกขั้นตอน และเกณฑ์การขออนุมัติ จากข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ของกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2530) กล่าวว่า ก่อนที่นักเรียนจะปฏิบัติงานอาชีพจะต้องเขียนโครงการปฏิบัติงานอาชีพ เสนอให้คณะกรรมการควบคุมโครงการพิจารณาอนุมัติก่อน ทั้งนี้เพราะโครงการจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ยังบอกถึงแผนงานขั้นตอนการปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างเป็นระบบ สามารถทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินงานได้บรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังที่ Hayes (1969) กล่าวว่าโครงการเป็นกิจกรรมเชิงระบบที่สามารถอธิบาย ได้ว่าองค์การใด เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานลักษณะใด โดยอาศัยเครื่องมือ อุปกรณ์ การจัดสรรทรัพยากร สถานที่ เวลา และผลที่เกิดขึ้นสามารถนำไปใช้เกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง จึงกล่าวได้ว่าโครงการปฏิบัติงานอาชีพจะมีประโยชน์และประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมต้องอาศัยการเขียนโครงการที่มีแนวทางปฏิบัติดำเนินการได้ เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด และภายในงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร จึงเป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนควรให้การส่งเสริม เพื่อผลสำเร็จแห่งโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน ซึ่งพบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ ความเข้าใจในการเขียนโครงการ ขาดความร่วมมือการประสานงาน ความกระตือรือร้นจากบุคลากรอื่น ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากผลวิจัยข้อมูลด้านการสอนเขียนโครงการ พบว่าข้อมูลในการเขียนโครงการไม่เพียงพอ ขาดทักษะในการเขียน ซึ่งนักเรียนยังไม่มี ความชัดเจนในแต่ละขั้นตอนการเขียนโครงการ และขาดการมีส่วนร่วมของ

นักเรียนภายในกลุ่ม ซึ่งผลวิจัยนี้สอดคล้องกับประมุข รอดประเสริฐ (2529) กล่าวว่าปัญหาที่สำคัญในการเขียนโครงการ ได้แก่ การขาดผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงในการเขียนโครงการ ข้อจำกัดเวลาในการจัดทำโครงการ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการขาดความแจ่มชัด และการมีเงื่อนไขที่ไม่สามารถควบคุมได้ การขาดความร่วมมือร่วมใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนและผู้บริหารไม่ให้ความสนใจหรือความสำคัญอย่างแท้จริงกับโครงการนั้น

ด้านการให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ เพื่อนักเรียนจะเลือกปฏิบัติระหว่างเรียน จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีวิธีดำเนินงานให้นักเรียนสำรวจความพร้อมในการประกอบอาชีพของตนเองเกี่ยวกับความรู้ เงินทุน ผู้ร่วมงาน โดยครูที่ปรึกษาโครงการเสนอแนวทางโครงการอาชีพให้นักเรียนโดยตรงและแหล่งที่มีบริการด้านอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ Rasmussen (1973) กล่าวสนับสนุนให้มีโปรแกรมสำรวจทางด้านอาชีพขึ้นในการจัดการศึกษาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้ นักเรียนมีโอกาสเตรียมตัวและเลือกเป้าหมายทางอาชีพที่เป็นไปได้ โดยอาศัยข้อมูลจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จะทำให้ได้รับข้อมูลด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ สามารถดำเนินการกับการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพและความต้องการของตลาดแรงงาน ได้เรียนรู้ทักษะความสามารถต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเข้าสู่อาชีพหรือเพื่อการศึกษาในชั้นสูงต่อไป แต่ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าในสภาพการณ์ปฏิบัติที่แท้จริง หากโครงการปฏิบัติงานอาชีพเกิดจากแนวความคิดและการปฏิบัติของนักเรียนเองได้ ก็จะมีประสิทธิภาพส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักทำ แก้ปัญหาเป็น รู้จักการจัดการเพื่อสร้างประสบการณ์ในการเลือกอาชีพที่จะประกอบภายภาคหน้า ดังที่ Dixon (1973) ให้ทัศนะว่าบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ใช่เพียงแค่ประเมินข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียนเท่านั้น แต่มีหน้าที่ช่วยให้นักเรียนมีทางเลือกในขอบเขตที่กว้างขึ้น และเลือกเป้าหมายทางอาชีพตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดข้อมูลและความรู้ทุกอย่างแก่นักเรียนมาเป็นผู้เอื้ออำนวยให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการวางแผน และตัดสินใจทางอาชีพด้วยตนเอง ไม่เร่งรีบให้นักเรียนตัดสินใจโดยได้รับข้อมูลที่จำกัด แต่ส่งเสริมให้รู้จักโลกของงานอย่างกว้างขวางที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ โดยการจัดสภาพการเรียนการสอนที่เสริมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนกระตือรือร้นในการสำรวจทางอาชีพทั้งในและนอกห้องเรียนเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาการให้ข้อมูลอาชีพสำหรับนักเรียนจะพบว่าเป็นกระบวนการที่ให้ความมั่นใจได้ว่าทุกคนที่สำเร็จการศึกษาจะมีทักษะสามารถประกอบอาชีพการงาน ดังที่ ธำรง บัวศรี (อ้างถึงในสาโรช บัวศรีและคณะ, 2521); นวลศิริ

เปาโรทิตย์ (2527); Evans and Herr (1978) กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษาเพื่องานอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า โปรแกรมการศึกษาประกอบด้วยชั้นความตระหนักในอาชีพและตนเอง การสำรวจอาชีพ การตระเตรียมทักษะสำหรับการทำงาน แต่สภาพการเรียนการสอนปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ วิเศษ นุญญ์ (2529) ที่พบว่าโรงเรียนไม่สามารถจัดบริการทางานให้นักเรียนทำเมื่อจบการศึกษาแล้ว นักเรียนขาดความคิดริเริ่มและขาดความกระตือรือร้นในการทำงานอาชีพ รวมทั้งโรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ศึกษาค้นคว้า ฝึกงานทดลองด้วยตนเอง จากข้อมูลดังกล่าวจึงพิจารณาได้ว่า การศึกษาปัจจุบัน ควรมีลักษณะเป็นการศึกษาเพื่องานอาชีพ ที่มุ่งเน้นนักเรียนเห็นคุณค่า มีความรู้ ทักษะในการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพทุกชนิด จึงพบว่า ยังมีปัญหาคือ ขาดความร่วมมือ และความกระตือรือร้นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจำกัดในเรื่องเวลา และงบประมาณของการสำรวจตลาดแหล่งงานที่รองรับ การขาดแคลนด้านความรู้ของบุคลากร ผู้ชำนาญการทางอาชีพในท้องถิ่น โดยเฉพาะนักเรียนขาดประสบการณ์ในการเลือกอาชีพ ขาดความรู้ ความสามารถ เพื่อการประกอบอาชีพ จึงนับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่โรงเรียนควรจัดกิจกรรมสำรวจเพื่อการอาชีพ ดังที่ Evans, Hoyt and Mangum (1973) กล่าวว่า ให้ทัศนศึกษาทั้งโดยส่วนตัวและเป็นกลุ่ม เชิญบุคคลที่เป็นตัวแทนจากวงการธุรกิจอุตสาหกรรมมา เป็นวิทยากร ใช้ศูนย์ข้อมูลทางอาชีพในท้องถิ่น นักเรียนหาประสบการณ์การทำงานในท้องถิ่น กิจกรรมอันหลากหลายนี้จะเป็นเครื่องมือแนวทางการศึกษาในการเป็นผู้ประกอบการอย่างดียิ่ง

ด้านการจัดทำปฏิทินปฏิบัติการ เพื่อให้โครงการปฏิบัติงานอาชีพได้ผลดี จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกแห่งดำเนินการจัดทำปฏิทินกำหนด เวลาที่นักเรียนเสนอ โครงการปฏิบัติงานอาชีพที่มีแนวความเป็นไปได้เพื่อขออนุมัติ โดยมอบหมายให้คณะกรรมการปฏิบัติการพิจารณา อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ เป็นผู้จัดทำปฏิทินปฏิบัติการ ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าการดำเนินงานกิจการใดจะบรรลุเป้าหมายจำเป็นจะต้องมีปฏิทินปฏิบัติการ เพื่อกำหนดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานอาชีพได้ผลดีมีประสิทธิภาพ บุคลากรทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือวางแผนดำเนินงานให้เป็นไปตามระยะเวลา เพื่อให้การดำเนินงานและผู้รับผิดชอบมีการทำงานที่ไม่ซ้ำซ้อนกัน จึงเห็นได้ว่าการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน เป็นเครื่องมืออันสำคัญในการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ สุณีย์ จันทนานุวัฒน์ (2530) พบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนเกือบทุกโรงเรียน มีการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน เพื่อใช้เป็น

เครื่องมือควบคุมการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามระยะที่กำหนด และใช้เป็นผู้มือในการปฏิบัติงาน โรงเรียนควรจะแจกครุทุกคน เพื่อจะได้ทราบตรงกันว่า โรงเรียนมีกิจกรรมอะไร เมื่อไร ที่ไหน โดยใคร และคนมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมใดบ้าง จะได้เตรียมตัวให้พร้อมที่จะปฏิบัติงาน

สำหรับปัญหาด้านการจัดทำปฏิทินปฏิบัติการ จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนด และไม่ดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดในปฏิทินปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องกับการติดตามผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ครั้งที่ 2/2531 ของกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2531 ค) พบว่า บางอาชีพ นักเรียนต้องดำเนินการต่อเนื่องตลอดทั้งวัน และทำทุกวัน การปฏิบัติงานจึงอาจไม่เป็นไปตามลำดับ นักเรียนมีชั่วโมงการปฏิบัติงานมาก แต่นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายน้อย

จากสภาพการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนทุกแห่งส่วนใหญ่สามารถมีการเตรียมการได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ตามโครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการ การประชาสัมพันธ์โครงการ ด้านวิธีการสอนเขียนโครงการ วิธีการขออนุมัติ การให้ข้อมูลอาชีพแก่นักเรียนจะเลือกปฏิบัติ ระหว่างเรียน และการจัดทำปฏิทินปฏิบัติการ ทั้งนี้เพื่อให้โครงการดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ โรงเรียนควรให้การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเพื่องานอาชีพ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างต่อเนื่อง

2. การดำเนินการ

ด้านการจัดแผนการเรียนอาชีพอิสระ จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาจะพิจารณาเกณฑ์การจัดแผนการเรียนอาชีพอิสระ คือการจัดตามความพร้อมของบุคลากร สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ กิตติยา ดาระสวัสดิ์ (2529) ; นิรมล ธรรมอานวยสุข (2531) ที่พบว่า การเปิดสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนมีการสำรวจความพร้อมด้านทรัพยากรของโรงเรียน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่พบนั้นจะเห็นได้ว่า ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพ อิสระ ของกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ

(2530) ว่า เพื่อมุ่งให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน เห็นช่องทางและมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพอิสระและนักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต ดังนั้นเมื่อโรงเรียนต่างก็มุ่งจัดแผนการเรียนตามความพร้อมของบุคลากรสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ จึงเห็นว่าไม่สามารถสนองตอบหลักการของโครงการฯ นี้ แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ จึงควรจัดตามความต้องการ ความสนใจ ความสมัครใจของผู้เรียน และหรือจัดตามความต้องการของผู้ปกครอง ท้องถิ่น และชุมชน ดังที่ สุดใจ เหล่าสุนทร (2510); กรมวิชาการ (2522) เสนอแนวคิดว่าก่อนที่โรงเรียนจะเปิดสอนวิชาอาชีพ ควรดำเนินการสำรวจความต้องการของตลาดในเรื่องแรงงานด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น ศึกษาแนวโน้มความต้องการคนงานระยะยาว รวมทั้งความต้องการของท้องถิ่นและนักเรียนในด้านการศึกษาและอาชีพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวโรงเรียนจึงควรมุ่งส่งเสริมสร้างเยาวชนให้มีคุณลักษณะทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ประกอบการที่มีความสามารถ โดยเฉพาะสร้างงานด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานและความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับ ส่วาง สีทาพงษ์ (2530) กล่าวถึงการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนในวันที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานว่าจำเป็นอย่างมากที่จะต้องให้ความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาการและวิชาชีพควบคู่กันไป ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้เยาวชนเหล่านั้นได้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการฝึกปฏิบัติให้เกิดความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความขยัน อดทน ทั้งทางร่างกายและจิตใจในการปฏิบัติตนจนเกิด เป็นนิสัย นอกจากนี้ จินตนา ยูนิพันธ์ (2526) พบว่า การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนให้สามารถ เข้าใจถึงลักษณะของสังคมอุตสาหกรรม ควรจะมีลักษณะ ดังนี้ นักเรียนสามารถปรับตัว ปรับพฤติกรรมให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมอุตสาหกรรมได้เป็นอย่างดี พยายามให้ประชาชนและนักเรียนมีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา มีทักษะและความชำนาญสามารถประกอบอาชีพได้ การศึกษาควรพัฒนาให้นักเรียนรู้จักคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น กล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกที่ควร โดยใช้หลักการที่ว่า รู้จริงทำได้จริง การปฏิบัติจะต้องมีทฤษฎี มีการเอื้อเฟื้อกันระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และแหล่งอุตสาหกรรมในชุมชนนั้น สำหรับประเด็นแนวการจัดแผนการเรียนการสอนอาชีพอิสระ จะเป็นไปตามแนวปฏิบัติการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ในด้านการจัดการเรียนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2530) ว่าจัดรายวิชาตามวิชา

ชีพหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และรายวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพจากหลาย ๆ สาขาที่เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามโครงการฯ และรายวิชาอาชีพอิสระ จากข้อมูลนี้จึงพิจารณาได้ว่า โรงเรียนพยายามที่จะจัดในลักษณะให้ความรู้ ทักษะ เพื่อเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานอาชีพตามโครงการ และเพื่อ เสริมความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้กว้างขวาง เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างดีที่สุด รายวิชา เหล่านี้อาจกระจายอยู่ชั้นใดก็ได้ตามความเหมาะสมและความต้องการของลักษณะอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 398/2530 เรื่องการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพอิสระ โดยให้โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถปฏิบัติงานอาชีพอิสระ มีความรู้ ประสบการณ์ด้านการจัดการการตลาด และการสหกรณ์ตามความ เหมาะสมกับสภาพ เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่นและมีรายได้ระหว่างเรียน เมื่อเราพิจารณาจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 จึงเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนฝึกผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ทั้งในวิชาสามัญและวิชาอาชีพ และสามารถปรับโครงสร้างหลักสูตรให้เอื้อต่อการบริหารหลักสูตร เพื่อที่จะให้ผู้เรียนที่มีความถนัด ความสนใจในอาชีพมีโอกาสฝึกงานอาชีพจริงในระหว่างเรียน โดยการให้ผู้เรียนใช้เวลาเรียนวิชาบังคับน้อยที่สุด ก็จะมีเวลาเหลือสำหรับการปฏิบัติงานอาชีพเริ่มตั้งแต่ สำรวางแผน จนถึงขั้นปฏิบัติงานมีรายได้ระหว่างเรียน อันเป็นการสนองเจตนารมณ์ตามนโยบายการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ชัดเจนว่า การจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อสร้างความสามารถในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นการฝึกปฏิบัติในด้านการงานอาชีพ เร่งปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในการทำงาน และการพึ่งตนเองเพื่อที่จะให้เยาวชนมีความสามารถมีความพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพอิสระ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, 2530)

สำหรับปัญหาการจัดแผนการเรียนการสอนอาชีพอิสระ จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ผู้ปกครอง ไม่เข้าใจวิธีการจัดการเรียนการสอนและประโยชน์ที่จะได้รับในการเรียนแผนการเรียนอาชีพอิสระ นักเรียนขาดความกระตือรือร้น และความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน โรงเรียนไม่สามารถเปิดสอนรายวิชาต่างสาขาอาชีพที่จะเกิดประโยชน์ต่อโครงการฯ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ กรมวิชาการ (2528) พบว่า ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักการและจุดหมายของหลักสูตรใหม่ ปัญหาอย่างหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการ

ปัญหาอย่างหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดหลักสูตรให้สนองความต้องการทางการ เตรียมอาชีพให้ นักเรียน คือค่านิยมและความสนใจของผู้ปกครอง และนักเรียนที่มุ่งด้านวิชาการมากกว่าอาชีพ จึงเห็นได้ว่าผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญต่อการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 การประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง เข้าใจจุดหมาย หลักการ โครงสร้างและแนวดำเนินการของ หลักสูตรจึงมีความสำคัญ ควรที่ผู้รับผิดชอบจะต้องร่วมมือกันดำเนินการในเรื่องนี้ อีกประการ หนึ่งจากผลวิจัยของ วิมิช บุญย (2529) พบว่า โรงเรียนไม่สามารถจัดบริการทางานให้ นักเรียนทำเมื่อจบการศึกษาแล้ว นักเรียนขาดความคิดริเริ่มและขาดความกระตือรือร้นในการ ทำงานอาชีพ รวมทั้งโรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ศึกษาค้นคว้า ฝึกงานทดลองด้วยตนเอง และจากผลวิจัยของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและคณะ (2528) พบปัญหา อุปสรรคในการเปิดสอนวิชา อาชีพ คือ ขาดครูผู้สอนในวิชาอาชีพสาขาต่าง ๆ โรงเรียนไม่สามารถเปิดแผนการเรียน ให้นักเรียนเลือกกลุ่มวิชาเรียนตามความถนัด ตามความสามารถ รวมทั้งนักเรียนส่วนใหญ่ สนใจที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จึงไม่สนใจการเรียนกลุ่มวิชาพื้นฐานอาชีพอย่างจริงจัง จนสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ซึ่งยังไม่ประสบผลสำเร็จ

ด้านการส่งเสริมให้คำปรึกษาช่วยเหลือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ จากผลการ วิจัยพบว่าโรงเรียนทุกแห่งมีการจัดบริการวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ การจัดหาตลาด รวมทั้ง เชิญวิทยากรให้ความรู้ เรื่องการตลาด การจัดการ ตลอดจนมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ อีกทั้งหาไปศึกษาดูงานอาชีพ ฝึกทักษะ อาชีพ และทักษะ การจัดการ และนำเอาสินค้ามาบริการจำหน่าย จากข้อมูลที่พบ จึงพิจารณาได้ว่ากิจกรรมที่ โรงเรียนส่งเสริม เพื่อ เตรียมเยาวชนมัธยมศึกษาเข้าสู่อาชีพ สามารถสนองตามนโยบายด้าน การศึกษาเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจ ของกรมสามัญศึกษา (2530) ที่กล่าวว่าพัฒนาการศึกษาวิชา อาชีพ และการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โดยการจัดการศึกษาครบวงจรอาชีพ รวมทั้งการจัด หลักสูตรการเรียนการสอน ทั้งในรูปแบบการเรียนในห้องเรียน นอกห้องเรียน นอกสถาน ศึกษา การฝึกงานในสถานประกอบการ การจัดการตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิต จึงนับได้ว่า กิจกรรมที่ปฏิบัติ เป็นสิ่งที่ดียิ่ง เพราะเท่ากับ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะพร้อมทั้ง ความ รู้ และการจัดการที่จะบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อประกอบอาชีพอิสระ โดย แท้จริง

สำหรับปัญหาด้านการให้คำปรึกษาช่วยเหลือ เกี่ยวกับข้อมูลทางอาชีพ จากผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมของผู้ปกครอง และนักเรียนคิดว่ารับราชการดีกว่าประกอบอาชีพอิสระ นักเรียนมุ่ง เน้นการศึกษาต่อทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยอาชีวศึกษา โรงเรียนไม่สามารถเปิดสอนรายวิชาอาชีพที่เป็นประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จำเนียร น้อยท่าซ่าง (2523); สงบ ลักษณะ (2523); ทศนีย์ ใจชื่อ (2526); กิตติยา ดาระสวัสดิ์ (2529); กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2531 ค) พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ ไม่ต้องการให้เด็กเรียนวิชาอาชีพ เหมือนกับอาชีพของตน ซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่น สำหรับความต้องการเกี่ยวกับอาชีพของเด็กในอนาคตส่วนใหญ่อยากให้รับราชการ คิดเป็นร้อยละ 63.61 ส่วนความต้องการเกี่ยวกับวิชาเลือกที่จะให้เด็กเลือกเรียน ส่วนใหญ่ ต้องการให้เด็กเลือกเรียนวิชาสามัญ คิดเป็นร้อยละ 75.99 และหวังที่จะศึกษาต่อไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้คนไทยส่วนใหญ่จึงไม่สนใจประกอบอาชีพแล้ว ยังทำให้มองเห็นว่าอาชีพอิสระมีสถานภาพทางสังคมต่ำ สู้อาชีพรับราชการหรือทำงานบริษัทไม่ได้ (สัญญา จิตตานนท์, 2528) ดังนั้นการปลูกฝังค่านิยม ทศนคติ จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และแหล่งประกอบการทางเศรษฐกิจ เพื่อให้โอกาสนักเรียนได้รับประสบการณ์ชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม อันเป็นพื้นฐานในการวางแผน การตัดสินใจสำรวจเลือกอาชีพ ความตระหนักแห่งตนเองและอาชีพ เพื่อต้องการพัฒนาศักยภาพตนเองทั้งด้านวิชาการและด้านอาชีพ ดังที่ ธารง บัวศรี (อ้างถึงในสาโรช บัวศรี และคณะ, 2521) กล่าวว่าหลักการการศึกษาเพื่องานอาชีพในโรงเรียน ควรดำเนินการให้เด็กรู้เรื่องงานอาชีพตั้งแต่เล็ก ได้สัมผัสกับงานอาชีพ ได้ฝึกทักษะ ฝึกนิสัย ทศนคติที่ดีต่ออาชีพ และสร้างเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น จึงนับว่าแนวปฏิบัตินี้สอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ที่กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2532 ก) เสนอว่าการปรับหลักสูตรทุกระดับเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ สังคม เศรษฐกิจของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านการจัดการศึกษาวิชาอาชีพ เสนอเป็นหลักการข้อ 1. เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม ข้อ 2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นหรือ การศึกษาต่อ

ด้านการเขียนโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน จากผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนจะศึกษาข้อมูลทางอาชีพและวางแผนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องโครงการ จัดหาผู้ปฏิบัติงาน หรือเพื่อนร่วมงานแบ่งความรับผิดชอบ สำหรับประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนได้มีการปฏิบัติ และส่งเสริมตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ นี้ เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ทั้งนี้เพื่อให้โครงการปฏิบัติงานอาชีพที่นักเรียนเสนอมีแนวความเป็นไปได้และสามารถบรรลุผลได้ จำเป็นต้องมีการเขียนโครงการปฏิบัติงาน เนื่องจากโครงการเป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นอย่างมีระบบโดยมีเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อการผลิต การให้บริการ เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของแผนงาน และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยปรับปรุงวิธีที่มีอยู่ให้เหมาะสม (Pitale, 1982) ซึ่งสอดคล้องกับ ประชุม รอดประเสริฐ (2529) กล่าวว่าโครงการที่ดีมีคุณลักษณะสำคัญ คือ มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถแก้ปัญหาของสังคมได้ มีข้อมูลที่มีความเป็นจริง มีทรัพยากรสนับสนุนอย่างเหมาะสมเพียงพอ มีระยะเวลาในการดำเนินงาน และสามารถนำไปปฏิบัติได้

สำหรับปัญหาการเขียนโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาคือ นักเรียนยังไม่มีแนวทางหรือวิธีการเขียนโครงการที่เป็นไปได้ อาจมีสาเหตุจากข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพไม่เพียงพอ หรือนักเรียนยังไม่มี ความชัดเจนในขั้นตอนแต่ละขั้นของการเขียนโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัย ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเพื่อแนะนำนักเรียน พบว่าส่วนใหญ่ครูที่ปรึกษาโครงการเสนอแนะแนวทางโครงการอาชีพให้นักเรียนโดยตรง จึงเป็นเหตุให้นักเรียนไม่เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะสร้างงานด้วยลำพังตนเองได้ หรืออีกกรณีหนึ่ง ปัญหาในการสอนวิชาอาชีพ คือครูผู้สอนวิชาอาชีพท้องถิ่นสาขาต่าง ๆ มีไม่เพียงพอ และวิชาชีพที่เปิดไม่เน้นการนำไปใช้ (ไชยพร ศัพท์จิตานนท์, 2524; ทศนีย์ ใจชื่อ, 2526; จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะ, 2528 ; กิตติยา คาระสวัสดิ์, 2529)

ด้านการปฏิบัติงานของนักเรียนตามขั้นตอนในโครงการที่ได้รับอนุมัติ จากผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่นักเรียนจะลงทุน จัดหาในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ การแบ่งความรับผิดชอบ ฝึกทักษะทางอาชีพขณะเรียนภาคปฏิบัติ หาข้อมูลสภาวะการตลาด ลู่ทางในการจำหน่ายให้นักเรียนฝึกงานอาชีพที่ตนถนัดและเจ้าของธุรกิจให้คำแนะนำ หรือนักเรียนไปชมการประกอบธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับ Isaacson (1971) กล่าวว่ากรณีที่นักเรียนมีประสบการณ์การทำงาน ทำให้นักเรียนตั้งเป้าหมายทางอาชีพได้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจ ได้พัฒนาทักษะ

ที่จำเป็นในการทำงาน ได้เรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ได้พัฒนาทัศนคติและบุคลิกภาพ เพื่อประสบความสำเร็จในการทำงานและทำให้นักเรียนมีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้นในการมีสัมพันธภาพกับบุคคลต่าง ๆ และการใช้ชีวิตในสังคม จากข้อมูลที่พบ แสดงว่าโรงเรียนสามารถดำเนินการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติประสบการณ์จริงตามโครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ของกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2530) ได้อย่างจริงจัง ซึ่งถือได้ว่าการลงมือทำงานจริง ๆ เป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการเรียนรู้ข้อมูลทางอาชีพ วิธีการจัดให้บุคคลมีโอกาสปฏิบัติงานมีหลายวิธี เช่น การจัดโปรแกรมการปฏิบัติงาน การจัดการฝึกอบรม การทำงาน แต่มีข้อที่น่าสังเกต คือ การฝึกทักษะทางอาชีพขณะเรียน หาข้อมูลสภาวะการตลาด และนักเรียนฝึกงานอาชีพที่ตนถนัด เป็นต้น ในทางแนวปฏิบัติสภาพที่เป็นจริง เช่นนี้ นักเรียนอาจมีปัญหาเรื่องจำนวนคาบการเรียนของแผนการเรียนอาชีพอิสระ ไม่ยืดหยุ่นตามสภาพอาชีพ หรือการติดต่อประสานงานอำนวยความสะดวกระหว่างแหล่งวิทยาการและตลาดอาชีพ ส่วนการจัดให้นักเรียนออกไปฝึกงานในสถานฝึกงานอาชีพนอก โรงเรียนในวันที่มีการเรียนตามปกติเพียงครึ่งวัน ดังที่ ธนู แสงศักดิ์ (2521); วิเวก ปางพิพิพงค์ (2525) เสนอแนะว่าการจัดให้นักเรียนออกไปฝึกงานอาชีพ อาจให้นักเรียนเรียนวิชาสามัญเพียงครึ่งวัน อีกครึ่งวันให้ช่วยบิดามารดาประกอบอาชีพในลักษณะการฝึกงานภาคปฏิบัติ หรือให้นักเรียนออกไปฝึกงานในช่วงวันเสาร์ หรือวันหยุดในระหว่างปีภาคเรียน หรือใช้เทคนิคการจัดชั้นเรียนให้มีเวลาว่าง แต่จากการสัมภาษณ์ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนในโรงเรียนโครงการฯ พบว่าส่วนใหญ่จะจัดเวลาเรียนวิชาสามัญหรือวิชาอาชีพ เป็นภาคเช้าหรือภาคบ่ายให้ต่อเนื่องกัน เพื่อนักเรียนจะได้มีโอกาสฝึกทักษะความชำนาญการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

สำหรับปัญหาด้านการปฏิบัติงานของนักเรียน จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนขาดความเชื่อมั่นตนเองว่าเมื่อเรียนจบชั้น ม.6 แล้วจะไปศึกษาต่อทางอาชีพได้ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าอาจมีสาเหตุจากอาจารย์เฉพาะวิชาสามัญในโรงเรียน โครงการฯ ยังมีค่านิยมส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาต่อ หรือนักเรียนไม่เห็นตัวแบบของศิษย์เก่าที่ดี ที่จะชักจูงให้นักเรียนภูมิใจในอาชีพอิสระ ดังที่สำอองศ์ สีทาพงศ์ (2530) กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ ตลอดจนลักษณะนิสัยให้รักการทำงานของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในส่วนตัวของนักเรียน คือ ผู้เรียนขาดความมั่นใจในความรู้ที่ได้รับ เนื่องจากขาดการฝึกปฏิบัติงานอาชีพที่ต่อเนื่องและครบวงจรอย่างจริงจัง สถานศึกษาจึงต้องสร้างความพร้อมทางด้านอาชีพให้แก่นักเรียน โดยให้การสนับสนุนส่งเสริมทั้งด้านวิชาความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และบุคลิกภาพทางสังคม

โครงการ พบว่าอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการแนะแนวทางโครงการอาชีพให้นักเรียนโดยตรง พร้อมทั้งนักเรียนขาดประสบการณ์ ขาดความรู้ ความสามารถในการเลือกอาชีพที่จะประกอบ รวมทั้งโรงเรียนไม่สามารถเปิดสอนรายวิชาอาชีพที่เป็นประโยชน์สำหรับโครงการฯ ได้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งค่านิยม ความเชื่อมั่นของผู้ปกครองและนักเรียนต่อการประกอบอาชีพอิสระ สิ่งที่สำคัญที่พบคือนักเรียนยังขาดการจัดการเกี่ยวกับอาชีพ เนื่องจากโดยลักษณะนิสัยของคนไทย จะไม่เอื้อต่อการเป็นนักธุรกิจ ได้แก่ พุดมากกว่าทำ ไม่ชอบรวมกลุ่มและทำงานเป็นกลุ่ม ไม่กล้าเสี่ยงในการลงทุน ขาดความอดทน ขาดระเบียบวินัย (จินตนา บุญงการ, 2527) ดังที่ สุรพล เพิ่มผล (2532) พบว่าลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับการประกอบอาชีพอิสระในระดับ มาก ได้แก่ ความกล้าเสี่ยงอย่างสมเหตุผล คุณลักษณะคิดค้นประดิษฐ์ ความสามารถในการรับรู้โอกาสทางธุรกิจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่อมั่น ความมีเหตุผลทาง เศรษฐศาสตร์ และความเป็นผู้นำ เพื่อให้เด็กเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2532ก) ได้ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยมีกรอบแนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาอาชีพว่านักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและจัดการได้

จากสภาพปัญหาการจัดการศึกษาด้านอาชีพที่ผ่านมา นอกจากจะมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และหลักสูตรการเรียนการสอน ยังไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน และความก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจ เทคโนโลยีแล้ว ยังขาดองค์ประกอบประสานงานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และการฝึกงานทั้งในภาครัฐบาล และภาคธุรกิจเอกชน ทำให้ขาดข้อมูลด้านอาชีพ บุคลากรในอาชีพไม่เห็นความสำคัญของการใช้ข้อมูลด้านอาชีพ ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวยังไม่เอื้อต่อการสนับสนุนและส่งเสริมการ เตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพ ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2530) จึงนำแนวปฏิบัติโครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อประกอบอาชีพอิสระ เพื่อมุ่งมั่นที่จะจัดให้นักเรียนมีประสบการณ์ ในการประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน เห็นช่องทางและมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพอิสระ และยังมีมุ่งให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ใช้เป็นประโยชน์ ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม อันประกอบด้วยการจัดแผนการเรียน การส่งเสริมให้ข้อมูลทางอาชีพ การเขียนโครงการปฏิบัติงานอาชีพ การปฏิบัติงานของนักเรียนตามขั้นตอน การประเมินผล ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นกลไกที่ทำให้เยาวชนไทยสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกี่ยวกับทางด้านอาชีพ เพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์สำคัญของโครงการการบริหารหลักสูตร

มัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อประกอบอาชีพอิสระ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนที่จะช่วยประสานประโยชน์แห่งการศึกษาเพื่องานอาชีพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

หน่วยงานระดับนโยบาย

1. กรมวิชาการและกรมสามัญศึกษา

ก. ด้านการเตรียมการ

- กรมวิชาการและกรมสามัญศึกษา ควรร่วมประสานนโยบาย "โครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน" เพื่อกำหนดเป็นหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเดียวกันสำหรับโรงเรียนยึดปฏิบัติตามนโยบายได้ถูกต้อง

- ควรจัดประชุมชี้แจงการประชาสัมพันธ์รายละเอียดของโครงการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ให้ผู้บริหาร ครูอาจารย์ เขตการศึกษา และกลุ่มโรงเรียน ทราบผลประโยชน์การเข้าร่วมโครงการนี้ ในระยะก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และภายหลังการดำเนินโครงการ

ข. ด้านการดำเนินการ

- ควรจัดสรรงบประมาณให้เขตการศึกษา และกลุ่มโรงเรียน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการเขียนโครงการ เพื่อกำหนดรูปแบบ จัดเตรียมวิธีการสอนเขียนโครงการที่มีแนวความเป็นไปได้

- ควรมีการจัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ให้ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ครูแนะแนว และนักเรียนร่วมกันศึกษาปัญหา และเสนอแนะแนวทางแก้ไข ในการดำเนินงานโครงการปฏิบัติงานอาชีพอิสระอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หน่วยงานระดับปฏิบัติ

1. เขตการศึกษาและกลุ่มโรงเรียน

ก. ด้านการเตรียมการ

ควรจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลทางอาชีพ เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น วิทยาการที่มีความรู้ความสามารถในด้านอาชีพ สภาพเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาท้องถิ่น สภาพของนักเรียน ผู้ปกครอง เป็นต้น เพื่อทำนายวิเคราะห์ท้องถิ่นของตนเอง และมีแนวทางจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่นอย่างไร

ข. ด้านการดำเนินการ

- ควรร่วมมือกับโรงเรียนดำเนินการแก้ไขปัญหา การดำเนินงานโครงการ ปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ภายในเขตการศึกษาหรือจังหวัด โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน โดยเฉพาะกรณีพิเศษติดตามผล

- ควรร่วมมือกับโรงเรียนในการอำนวยความสะดวกติดต่อประสานงานกับ แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว

2. โรงเรียน

ก. ด้านการเตรียมการ

- ควรมีการวางแผนประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการประกอบอาชีพอิสระ อย่างทั่วถึง ตั้งแต่ต้นปีการศึกษา อาจทำเป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา เพื่อกำหนดแนวปฏิบัติ นโยบายที่ชัดเจนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความตื่นตัว และความสนใจในโครงการนี้

- ควรเปิดสอนรายวิชาอาชีพพื้นฐานสาขาต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ที่เกิดประโยชน์ต่อโครงการปฏิบัติงานอาชีพ อาจอาศัยความร่วมมือจากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ

- จัดโครงการพิเศษหรือสร้างสถานการณ์จำลองในรูปแบบต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา เช่น สหกรณ์โรงเรียน ชุมนุมโครงการอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนมีการฝึกด้านคุณลักษณะจิตนิสัย กระบวนการผลิต และกระบวนการจัดการ

- จัดบริการแนะแนวให้รู้จักตัวเอง รู้ว่าตนมีความถนัด ความสนใจ ความสามารถอะไร การแนะแนวให้รู้จักสิ่งแวดล้อม สภาพชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคม เพื่อทราบแนวโน้มความเคลื่อนไหวและโอกาสในงานอาชีพ การแนะแนวการศึกษาและส่งเสริมเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม

- ควรให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ การส่งครูวิชาอาชีพ เข้ารับการอบรมฝึกทักษะด้านอาชีพ เกือบทุกสาขาวิชา

ข. ด้านการดำเนินการ

- ควรจัดให้มีการประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับขั้นตอนการเขียนโครงการอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ

- ควรฝึกให้นักเรียนทุกคนฝึกทักษะลงมือเขียนโครงการแต่ละขั้นตอนและนำเสนอตัวอย่างแนวการเขียนโครงการฯ ที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกำหนดเกณฑ์ระยะเวลาการติดตามประเมินการเขียนโครงการด้วย เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินการได้บรรลุตามโครงการปฏิบัติงานอาชีพ

- ควรจัดหลักสูตรเสริมการเรียนรู้ เพื่อประกอบอาชีพอิสระ โดยมีลำดับขั้นตอน ฝึกคิดเกี่ยวกับการจัดการและการตลาด ฝึกทักษะเพื่อการตัดสินใจ ฝึกวางแผนการประกอบอาชีพอิสระ พบผู้รู้ ผู้ชำนาญการอาชีพที่ประสบผลสำเร็จในท้องถิ่น ทัวร์อาชีพ พบกลุ่มอภิปราย วิเคราะห์ บริการข้อสนเทศด้านอาชีพ ให้คำปรึกษาแนะนำสนับสนุน

- ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผน และวางแผนแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดแผนการเรียน การส่งเสริมให้ข้อมูลทางอาชีพ การปฏิบัติงานของนักเรียนตามขั้นตอนในโครงการ และการประเมินผล เพื่อสร้างความเข้าใจในหลักการและวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการประกอบอาชีพอิสระ

- ควรมีโครงการติดตามผลการดำเนินงานโครงการปฏิบัติงานอาชีพ และ
เผยแพร่ให้บุคลากรทุกฝ่ายโดยเฉพาะ นักเรียน ผู้ปกครอง ได้ทราบถึงผลการดำเนินงาน
อาจจัดให้มีการประชุมสรุปผลการดำเนินงาน และให้มีการรายงานผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระยะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการประกอบ
อาชีพอิสระให้ครบวงจร
2. ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียนตาม
โครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ
3. ควรมีการศึกษาเครื่องมือแบบวัดที่จะตรวจสอบคุณภาพของคุณลักษณะนักเรียนก่อน
เข้าโครงการฯ และภายหลังร่วมเข้าโครงการฯ